

Renaissance van de Velperweg

Arnhem moderniseert historische stadslaan in oude luister

Arnhem werkt hard aan de wedergeboorte van de Velperweg, een eeuwenoude invalsweg van de stad. Omwonenden, landgoedeigenaren en ambtenaren zetten zich eendrachtig in om de weg in oude luister te herstellen. 'Er is zo'n energie, iedereen doet z'n best om de ambitie hoog te houden', aldus bestuursadviseur landschap Dorine van der Wielen.

De reconstructie van de Velperweg, aan de oostkant van de stad, is veel meer dan alleen het vernieuwen en verleggen van asfalt. Daarom zijn Van der Wielen en haar erfgoedcollega Pieter Polman er ook bij betrokken. Het project heeft een naam die past bij de historische uitstraling: Renaissance van de Velperweg.

De Velperweg was ooit een lommerrijke laan met grote bomen aan beide kanten, maar dat veranderde in de twintigste eeuw. 'Dat begon al rond 1900, toen er ruimte moest komen voor de paardentram en later de elektrische tram', vertelt erfgoedadviseur Pieter Polman van de gemeente Arnhem. 'Uiteindelijk veranderde het aanzicht in de twintigste eeuw compleet. Er kwam steeds meer verharding om de auto de ruimte te geven.' De vele landgoederen aan de weg verloren het contact met de van oorsprong groene invalsweg.

Oprukkend asfalt

Doordat de auto meer en meer ruimte kreeg, kwamen de fietsers in het gedrang. Er zijn wel fietsstroken, maar die zijn op sommige plekken smal. Er zijn meer problemen. Zo kunnen voetgangers de drukke weg niet overal goed oversteken, bijvoorbeeld op de plek waar de Velperweg de landgoederen Sacré Coeur en Angerenstein scheidt. Verder verandert de weg door het oprukkende asfalt bij hevige regenval in een rivier.

In 2015 maakte Arnhem plannen om de weg opnieuw in te richten, maar dat ging vooral om het verbeteren van de mobiliteit en de verkeersveiligheid. 'Omdat er toen

geen geld voor was, is dat gelukkig niet gebeurd', zegt landschapsadviseur Van der Wielen. 'In dit plan zitten zoveel meer waarden dan toen. Er is nu meer aandacht voor het erfgoed, de ruimtelijke kwaliteit, de belevingswaarde en het groen.' Polman vult aan: 'Sinds een jaar of vier, vijf staan duurzaamheid en klimaatadaptatie hoog op de agenda.'

Toen een deel van het wegdek moest worden vervangen en riolering vernieuwd, greep de gemeente Arnhem de kans met beide handen aan. 'Dat was het moment om het breder aan te pakken en er iets goeds van te maken', zegt Van der Wielen. Er is 7,8 miljoen euro beschikbaar voor de uitvoering. Dankzij geld van de Erfgoed Deal kan de relatie tussen de landgoederen en de weg verder worden verbeterd.

Uitstraling van vroeger

Een van die landgoederen is Bronbeek, koninklijk tehuis voor oud-militairen en museum. Polman wist door zijn contacten met het tehuis dat er ideeën waren om het terrein op te knappen. 'Ik ben daar gaan uitleggen wat onze ambities met de Velperweg waren. Zo hoop je ook iets op gang te brengen.' En dat lukte. Arnhem had het idee om de gevaarlijke kruising bij Bronbeek te vervangen door een rotonde, maar daar bleek te weinig plaats voor. 'Met het verplaatsen van de poort van Bronbeek komt die ruimte er wel. Omdat Bronbeek al ideeën had om de entree aan te pakken, sneed het mes aan twee kanten. Zo kunnen we elkaar versterken en

Historisch beeld van het landgoed Bronbeek. | Bron Gelders Archief

Landgoederen langs de Velperweg

Landgoed Bronbeek is in 1820 aangelegd als buitenplaats. In 1860 werd er een 'koloniaal militair invalidenhuis' gebouwd. Voetbalclub Vitesse speelde in 1893 nog even op het gazon bij het huis, maar vanwege een boom midden op het veld mochten er geen officiële duels worden gespeeld.

Schuin aan de overkant ligt het park Sacré Coeur, in 1883 ingericht als vogel- en plantentuin. Iets verderop liggen landgoed Rennen Enk en Park Angerenstein, waar de Juliana-beek ontspringt die door voortuinen in de wijk Angerenstein loopt. Bewoners ontdekten de beekloop en maakten die in 2005 weer zichtbaar.

Arnhem wil de verbinding tussen de historische landgoederen en de Velperweg verbeteren, onder meer door oude zichtlijnen te herstellen. | Foto Gerard Burgers

help je zaken op gang', aldus de erfgoedadviseur van de gemeente. 'Ik kende hun wensen en was daar ook echt met het idee dat ik een cadeautje kwam brengen.' Ook andere belanghebbenden aan het 1,6 kilometer lange traject zijn volgens Polman en Van der Wielen enthousiast. 'Je merkt dat de cultuurhistorie door de mensen wordt gedragen. Dat maakt het ook makkelijker om de maatregelen in een groter geheel te plaatsen. Als bewoners zien dat de weg weer die mooie uitstraling van vroeger krijgt, is het makkelijker om over het verlies van een parkeerplaats voor je deur of van een boom heen te komen. De bereidheid om te veranderen is groot', constateert Van der Wielen. Er zal hier en daar wel een boom verdwijnen, maar er komen er vooral veel bij. Arnhem versmalt het grootste deel van de Velperweg van 12 meter op de breedste plek tot 6,80 meter. Daardoor blijft er veel ruimte over om groene bermen aan te leggen die de vrijliggende fietspaden aan beide kanten van de straat scheiden. In die groenstroken keren ook de bomen terug. Dat nieuwe groen is goed voor het temperen van de hitte in de stad en als afvoer van het regenwater. Er komen ook extra waterbergingen om de hemelwaterpieken beter op te vangen.

Gevaar terugdringen

De belangrijkste reden voor de aanpak van de Velperweg is het verbeteren van de verkeersveiligheid. De weg is de op vier na onveiligste in Gelderland. Met het versmallen van de rijbaan gaat de snelheid van het autoverkeer omhoog. Vrijliggende fietspaden en veilige oversteekplaatsen moeten het gevaar verder terugdringen.

Daarnaast kunnen na de herinrichting bussen beter doorrijden, vermindert de wateroverlast en verbetert de herkenbaarheid van de historische stadsradiaal. Het zichtbaar maken van de landgoederen en het herstellen van de laanstructuur maakt de weg aantrekkelijker voor fietsers.

Niet alle elementen uit het oorspronkelijke plan worden over anderhalf tot twee jaar werkelijkheid. 'Dat is de wet van het verlies van ambitie', zegt Dorine van der Wielen. 'In eerste instantie droom je over hoe je het wil hebben. Als je gaat schetsen, blijkt iets ineens niet te passen. Dan moet je keuzes maken en kun je ambitie verliezen. Het is interessant om daarmee om te gaan. Hoe houd je de kwaliteit hoog? Ik vind dat we dat hier met z'n allen goed hebben gedaan.'

Knoop in de maag

Dat is mede te danken aan het tweewekelijks overleg dat projectleider Karen Flore heeft ingesteld. Adviseurs van verkeer, landschap en erfgoed zitten dan bij elkaar om een ontwerpvragestuk door te nemen. Dat kan een

De Klarenbeek loopt door voortuinen langs de Velperweg en is op sommige plekken amper vanaf de weg te zien. In dit project moet dat veranderen. | Foto Gerard Burgers

moelijke kruising zijn, de verbinding tussen landgoed en weg of een oversteekplaats.

Van der Wielen: 'Zelfs de technische mensen denken volop mee met vraagstukken over landschap of erfgoed. Als iets bijvoorbeeld technisch niet blijkt te kunnen, dan hebben zij daar echt een knoop van in de maag. We kijken met z'n allen over onze grenzen heen. Met zo'n instelling voorkom je dat je teveel van je ambities moet inleveren.'

Dat enthousiasme willen de trekkers van het project graag overbrengen naar iedereen die gebruikmaakt van de weg. 'We maken een inspiratiefolder die we in de omgeving verspreiden. Zo hopen we dat mensen geïnspireerd raken en zelf ook bijdragen aan onze ambities – bijvoorbeeld door het aanpassen van de beplanting, het beter zichtbaar maken van een beek door de tuin of het weghalen van een schutting of verharding in de tuin.'

Naar verwachting gaat in 2023 de eerste schop de grond in en ligt de Velperweg er in 2024 weer fraai bij. Polman: 'Het is mooi dat we de hedendaagse problemen kunnen aanpakken door oude elementen terug te brengen.'

Kees Jansen is freelance journalist.

'Hoe houd je de kwaliteit hoog en kun je vasthouden aan je ambitie? Ik denk dat we dat met z'n allen goed hebben gedaan'

Fiets, auto en zwaarder verkeer maken nu nog allemaal gebruik van de brede asfaltbaan. | Foto Gerard Burgers

